

شرح درس نظریه و نقد هنرهای تجسمی

هدف از این درس شناخت هر چه بهتر دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد با تعریف نقد در حیطه هنرهاست، بخصوص نقد در هنرهای تجسمی می باشد. ابتدا پیشینه نقد با اتکا بر نظریه حکمای یونان باستان توضیح داده می شود و سپس به معرفی بعضی از روش های نقد از جمله انواع نقد تاریخی ، شکل گرا، اسطوره ای، ساختاری و روان شناسی پرداخته خواهد شد.

فهرست منابع پیشنهادی این درس:

- ۱- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد جامعه شناسی هنر، ۱۳۸۶
 - ۲- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد نشانه شناسی هنر ۱۳۸۵
 - ۳- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد واسازی در هنر، ۱۳۸۶
 - ۴- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد ساختارگرایانه هنر، ۱۳۸۸
 - ۵- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد تکوینی هنر، ۱۳۸۶
 - ۶- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد هرمنوتیک، ۱۳۸۷
 - ۷- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد پدیدار شناسی ۱۳۸۶
 - ۸- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد اسطوره ای در هنر، ۱۳۸۸
 - ۹- پژوهشنامه فرهنگستان هنر ، ویژه نقد سنتی هنر، ۱۳۸۸
- معرفی این منابع به منظور تدریس این واحد درسی می باشد همچنین از دانشجویان خواسته می شود با مراجعه به این منابع اطلاعات زمینه ای لازم را کسب کنند.
- حضور دانشجویان در سر جلسه کلاس ضروری می باشد و در صورت غیبت بیش از حد مجاز از گذراندن این واحد درسی محروم خواهند شد.
- ارزشیابی دانشجویان به دو عامل مهم بستگی دارد، ۱- مشارکت دانشجویان (دو نمره درسی به منظور ترغیب ایشان در پایان ترم در نظر گرفته شده است). ۲- امتحان پایان ترم.

شرح درس بر حسب جلسات درسی

- ۱- در این جلسه به توضیح نقد و تاریخچه شکل گیری و تبار شناسی آن پرداخته می شود. نقد در زبان لاتین از ریشه (krites) به معنای جداسازی است. مفهوم امروزی آن یعنی داوری است. نقد از دیدگاه امروزی آن، پدیده ای است متعلق به دوران مدرن، این پدیده پس از رنسانس و بر پایه اومانیزم به ویژه سوپراکتیویسم یا ذهنیت گرایی شکل گرایی گرفت. بر این مبنا، تجربه ذهنی انسان، اساس همه معیارها است.

- ۲- یکی از رویکردهای مهم در مبحث علم و هنر تجربه گرایی است، تجربه گرایی یگانه منبع شناخت را تجربه می داند، لئوناردو داوینچی افق های تازه ای برای تجربه گرایی گشود. دستاوردهای او در زمینه گیاهشناسی، جانورشناسی، زیست شناسی، مهندسی، هیدرولیک، زمین شناسی و آناتومی از آن جمله است. در این جلسه به این سوالات پاسخ داده می شود که تجربه گرایی چیست؟ دیدگاه تجربه گرایان درباره کارکرد ذهن چیست و نخستین تجربه گرایان در یونان باستان چه کسانی بودند و اختلاف ایشان با فلاسفه چیست و سپس اختلاف در روش و اختلاف در موضوع و اختلاف در هدف توضیح داده می شود و در خلال آن دو مفهوم استقرا و قیاس و کارکرد آن بررسی می شود. (بطور کلی تجربه گرایی در تضاد با عقل گرایی است). پس از آن به نظریات افلاطون که از شاخص ترین چهرهای عقل گرایی می پردازیم و دیدگاه ارسطو و نگاه داوینچی درباره میمه سیس در نظر توضیح داده می شود.
- ۳- در این جلسه به توصیف و توضیح نقد جامعه شناسی و هدف جامعه شناسی هنر در بررسی اثر هنری (نقد دورنگرا و نقد بروننگرا) پرداخته می شود.
- ۴- بر اساس دو رویکرد بازتاب و شکل دهی در نقد جامعه شناسانه این مفاهیم توضیح داده خواهد شد (۱- بر پایه رویکرد بازتاب، اثر هنری آینه جامعه معاصر خود است. ۲- رویکرد شکل دهی، اثر هنری ارزشها و ایدئولوژی را در جامعه نهادینه می کنند).
- ۵- تحلیل نظریه لوکاچ در نقد جامعه شناسانه، بررسی مفهوم واقعیت در هنر و مقایسه رئالیسم از دیدگاه او با رویکرد مدرنیسم از مباحث این جلسه می باشد، نمونه دیگر نقد جامعه شناسانه دیدگاه آرنولد هاووزر است و با توجه به دیدگاه او تاثیر هنر بر طبقات اجتماعی مورد بحث و معرفی قرار می گیرد، و مفهوم خدای پنهان در کتاب جان ولف (تولید اجتماعی هنر) که هنر طبقه اشراف را بررسی می کند از مباحث دیگر این جلسه هست.
- ۶- توصیف و توضیح دیدگاه سنت گرایان (رنه گنون، تیتوس بورگهارت، آناندا کومارا سوامی، هانری کربن، سید حسین نصر، محمدمددپور) از مباحث آغازین نقد سنت گرایی است.
- ۷- مقایسه نقد سنت گرایانه و نقد تاریخگرایانه از مباحث این جلسه است، سنت گرایان قایل به تاریخ نیستند و هنر را امری اذلی و فرا زمانی می دانند و هرگونه تحولی در بستر تاریخ را انکار می کنند و مفهوم تاریخ را به دوگونه شرقی: سرشار از ارزش های الهی و هنر غربی، عاری از ارزشهای الهی و واجد رویکردهای انسانگرایانه و اومانیستی می دانند).
- ۸- در این جلسه به رویکرد مقابل سنت گرایی پرداخته می شود. تاریخ گرایان هنر سنتی را فاقد درک صحیح از تحولات اجتماعی اقتصادی و روانشناسانه می دانند و صرفاً ایشان متوجه راز پردازی و توجه به زیبایی شناسی متأثر از هنر غرب می دانند و امکان نقد و نقادی در هنر سنت گرایانه را غیر ممکن معرفی می کنند.
- ۹- در این جلسه به بررسی رویکردهای موجود در هنر اسلامی پرداخته می شود و مفاهیمی مانند تعریف هنر اسلامی، رویکردهای موجود درباره هنر اسلامی، رویکرد انکاری، رویکرد تاریخ- توصیفی، رویکرد حکمی فلسفی، رویکرد تبیین عرفان، رویکرد تبیین عربی، رویکرد تبیین هندسی و چالش ها و مسایل آن توضیح داده می شود

۱۰- در این جلسه به معرفی منابع و رویکردهای نقد سنت گرایانه در هنر ایران (حالات هنروران، گلستان هنر، مناقب هنر وران، حبیب السیر و...) می پردازیم. نقد و داوری را بر اساس منابع سنتی دسته بندی می گردد. بر اساس منابع فوق با گونه ای از نقدسنتی از قبیل مقایسه بر اساس دامنه، مقایسه بر اساس نحوه چگونگی داوری، انواع مقایسه عادی، عالی تفصیلی و تساوی (قرینه) توضیح داده می شود.

۱۱- در این جلسه به نقد روانشناسانه یا نقد ادبی روانکاوانه پرداخته می شود و دانشجویان با رویکردهای نقد روانشناسانه فروید، یونگ، ژاک لاکان و شارل مورن آشنا می شود از خلال مباحث با مفاهیمی مفهوم ضمیر ناخودآگاه در هنر، خاطرات جمعی و جایگاه اساطیر در آن و مفاهیم دیگری مانند امر خیالی و امر نمادین و امر واقعی در هنر با توجه به آرا متفکرین پرداخته می شود

۱۲- در این جلسه، به نقد تکوینی در هنر که به توصیف چگونگی خلق یک اثر می پردازد، توج می شود. و سپس نظریه نقد تکوینی که پدیده هنر را دفعی نمی داند و قایل به فرایند یا پیشا متنها است توضیح داده می شود.

۱۳- نقد هرمنوتیک، در این جلسه به توضیح تاریخ شکل گیری هرمنوتیک پرداخته می شود، سه دوره هرمنوتیک باستانی، میانی و مدرن توضیح داده می شود و مولفه های آن (متن، مولف و مخاطب بررسی می شود) سپس جایگاه آن در هنر بررسی می گردد.

۱۴- بحث و نتیجه گیری